

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm
m.registrator@regeringskansliet.se
cc: kerstin.gronman@regeringskansliet.se

Stockholm den 18 juni 2015

Yttrande över ”Underlag till kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat”

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens (KSLA) uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet. I akademiens uppdrag ingår bland annat att avge yttranden beträffande utredningsförslag. KSLA har nu beretts till tillfälle att lämna synpunkter på rapporten ”Underlag till kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat”.

Sammanfattning och övergripande ställningstagande

KSLA är av uppfattningen att ledarskapet för den långsiktiga anpassningen av samhället till olika effekter av klimatförändringen behöver stärkas. Nationell samordning och förtydliganden krävs av de olika uppdrag om klimatanpassning som finns på nationell, regional och lokal nivå för myndigheter och civilsamhälle.

SMHI har i sin rapport endast i begränsad omfattning berört de effekter som den urbana utvecklingen leder till, vilket innebär att fortsatt utredningsarbete krävs. KSLA har i rapporten identifierat vissa brister samt förslag som KSLA inte stöder. Rapporten är dock i många avseenden gedigen och tjänar som en bra bas i ett fortsatt utredningsarbete.

Bakgrund

Regeringen har, mot bakgrund av att klimatförändringarna gör Sverige både varmare och mer nederbördsrikt, gett Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) i uppdrag att följa upp och analysera det arbete som gjorts i klimatanpassningssyfte sedan Klimat- och sårbarhetsutredningen avrapporterades 2007.

SMHI:s rapport slår fast att ett nationellt sammanhållande organ saknas, att en nationellt sammanhållande strategi saknas samt att en kostnadsplan för ett nationellt klimatanpassningsarbete saknas. Utredningen framhåller att ovan angivna brister bör åtgärdas.

Dessutom framförs i rapporten ett behov av ökad integration i EU:s klimatanpassning och även möjligheter till ökad användning av EU:s fonder för att genomföra åtgärder för klimatanpassning.

I rapporten fastslås även att forsknings- och utvecklingsinsatser behöver intensifieras.

Nuvarande situation

Klimatanpassningsarbetet har de senaste åren bedrivits i första hand lokalt, på kommun respektive inom och mellan län. Dock har vissa aktiviteter, företrädesvis forskningsrelaterade, bedrivits på en mer övergripande och även nationell nivå.

SMHI:s förslag till åtgärder

SMHI:s förslag till åtgärder innehåller ett brett spektrum av strategiska åtgärder, handlingsplaner och aktiviteter samt roller för olika myndigheter och statliga organ. En tanke som genomsyrar rapporten är den koordinerande och flera fall ledande roll som SMHI föreslås inta i arbetet för klimatanpassningsarbetet.

Vidare föreslås att regeringen tillsätter en klimatanpassningskommitté som löpande stöd för beslut om prioriterade åtgärder.

SMHI:s uppfattning är att beslut om strategier samt genomförande av klimatanpassningsåtgärder främst ska ske på lokal respektive regional nivå. Dessa ska sedan utvärderas av SMHI.

Kostnader för ett flertal aktiviteter i arbetet för att säkerställa klimatiförändringsarbetet finns estimerade i förslaget från SMHI. Dock förordas en särskild utredare för att ge förslag till anpassning till klimatiförändringar och hur dessa bör finansieras och hur ansvaret bör fördelas mellan stat, kommun och enskild.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens synpunkter på SMHI:s förslag

Nationell styrning

KSLA delar SMHI:s uppfattning att samordningen i klimatanpassningsarbetet inte är optimal idag, varken rörande åtgärder för att undvika naturolyckor eller gradvis uppkommande klimatrelaterade skador på till exempel infrastruktur, byggnader och natur- och kulturmiljöer. Dock anser KSLA inte att de förslag som lämnats är de mest lämpliga för att åstadkomma den nationella samordning som krävs av politiken innan den förs ut i uppdrag, instruktioner eller riktlinjer till regionala eller kommunala myndigheter samt organisationer i civilsamhället.

KSLA delar inte rapportförfattarnas uppfattning att SMHI bör ha ett övergripande samordnings-, lednings- och uppföljningsuppdrag i Sveriges framtida klimatiförändringsberedskap.

En departementsövergripande kommitté bör enligt KSLA:s uppfattning inrättas med syfte att förtydliga olika myndigheters regleringsbrev och instruktioner med inriktning på klimatanpassningsansvar. Instruktionerna och uppdragen i resp. myndighets regleringsbrev bör koordineras innan uppdragen ges till den regionala nivån och inte efter, vilket föreslås i

rapporten. Detta behövs eftersom bristen på samordning mellan myndigheter på den nationella nivån är en av orsakerna till att åtgärderna som föreslagits i Klimat- och sårbarhetsutredningens betänkande har försenats.

Det är KSLA:s uppfattning att det vore lämpligare, åtminstone på sikt, att det nationella övergripande ansvaret för att följa upp samordningen i Sveriges anpassning till klimatförändring leds av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB nedan).

KSLA delar uppfattningen att otydlighet i ansvarsfördelning och roller kan bidra till att klimatanpassningsarbetet inte går tillräckligt snabbt i vissa avseenden, framförallt när det gäller att skydda infrastruktur och byggnader på lång sikt.

KSLA anser att det bör förtydligas att kommunernas uppdrag inte enbart styrs av den kommunala självbestämmanderätten, såsom anges på sid 23 i rapporten. Kommunernas ansvarsområden anges i olika lagar och deras förordningar. Kommunerna har flera viktiga uppgifter när det gäller klimatanpassning. Kommunerna har t.ex. ansvar för planmonopolet enligt Plan- och Bygglagen, PBL, där staten inte har någon överordnad styrande planeringsnivå. Detta innebär att kommunerna har ett stort ansvar för det formellt styrande markanvändningsverktyget, detaljplanen, vilken utgår från de förutsättningar som omvärlden ger, t.ex. klimatförändringar.

KSLA avstyrker förslaget att intresseorganisationen Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, tillsammans med SMHI, kommuner, berörda regionala myndigheter och Länsstyrelser ska ta fram förslag på riktlinjer för integrerade nationella planeringsunderlag för klimatanpassning, förslag 7:6. Denna aktivitet bör i stället utformas av regeringskansliet, alternativt MSB.

Kostnader

SMHI:s förslag innehåller beräkningar av kostnader för olika föreslagna utvecklingsinsatser. Det är inte motiverat i rapporten varför vissa kostnadsberäkningar gjorts och vissa inte. Av denna anledning är det KSLA:s uppfattning att angivna kostnader bör strykas och avvaktas den detaljplanering som krävs efter beslut om inrättande av vägledande instans i klimatanpassade åtgärder. Vikten av långsiktighet kan inte nog betonas vad avser budgeterade och estimerade kostnadsramar.

Fler nationella myndigheter behöver delta i arbetet

KSLA förordar att alla berörda myndigheter i än högre grad än idag får ansvaret för utveckling och genomförande av klimatanpassningsarbete inom det egna ansvarsområdet inskrivet i regleringsbrev och via samordnade regeringsuppdrag. Förslagsvis kan en av regeringskansliet upprättad kommitté stödja de ansvariga departementen i detta arbete.

Kommunikation

SMHI:s förslag tar inte i tillräcklig grad upp aspekten av kommunikation och medverkan av allmänheten i klimatförändringsanpassningsfrågor. Det behövs målgruppsanpassad information om vad klimatförändringarna kan leda till för olika medborgare och grupper i samhället liksom information om vilka värden som står på spel för dem och vilka hot och möjligheter till anpassning de ser. Sådan information kan ge underlag för riskanalyser på olika nivåer och för olika klimatanpassningsaktiviteter från den nationella nivån till civilsamhällets minsta organisationer.

Ett alltför tydligt särskiljande av anpassning till och mildrande av klimatförändringar kan bli problematiskt. I vissa fall kan de enda verkningfulla anpassningsåtgärderna utgöras av åtgärder för att mildra klimatförändringarna. Behovet av anpassning uppkommer dessutom inte bara genom klimatförändringarnas direkta inverkan, de uppkommer också ur samhällets förväntningar på enskilda medborgare och organisationer att bidra till att mildra klimatförändringarna. Också detta påkallar aktörernas anpassning.

Den roll som framtidens enskilda aktörer kommer att ha för lokalsamhällets möjligheter att anpassa sig till klimatförändringar betonas knappast alls i rapporten. KSLA:s uppfattning är att civilsamhället tydligare behöver involveras och ett engagemang som sträcker sig från skolans pedagogik och framåt bör införlivas i klimatförändringsarbetet.

Nya affärsmöjligheter

Klimatförändringarna och åtgärdsarbetet kan leda till nya affärsmöjligheter inom flera näringar, exempelvis inom skogsbruket, jordbruket och turistnäringen. SMHI föreslår att även här bör myndighetsöverordning gripa in. KSLA avstyrker ett sådant förhållningssätt och förordar i stället att företagen och företagens intresseorganisationer bevakar och driver utvecklingen.

Lagstiftning

KSLA stödjer SMHI:s förslag att lagstiftningen bör ses över för att utformas så att myndigheter, kommuner, infrastrukturförvaltare och enskilda ska kunna bedriva ett verkningfullt arbete med att anpassa pågående och planerad markanvändning till ett gradvis förändrat klimat. Detta gäller inte minst bebyggd miljö där särskilt frågorna kring dagvattenhantering, förtätning och hårdgörning av ytor är centrala att hantera, för att undvika problem som grundvattensänkningar, ”heat islands” eller kraftiga översvämningar med negativa ekonomiska, ekologiska, sociala och hälsoeffekter som följd. KSLA är dock av uppfattningen att denna översyn inte bör göras av en särskild utredare tillkallad av regeringen utan inrymmas inom av regeringskansliet utsedd kommitté.

Strandskydd

SMHI har i rapporten föreslagit att strandskyddet i vissa fall borde utökas med klimatförändringar som drivande faktor. KSLA anser inte att detta är rätt metod att lösa problemet med tillkommande bebyggelse i områden som är känsliga för klimatförändringar. Strandskyddet, enligt 7 kap miljöbalken, är ett områdesskydd för att dels värna allmänhetens tillgång till strandnära miljöer för friluftsliv, dels för att säkerställa livsmiljöer för den naturliga vatten- och landlevande biologiska mångfalden inom 100 meter från stranden. Kommunen ska redan idag enligt plan- och bygglagen, PBL, planera så att ny bebyggelse inte kommer nära stränder där risker för framtiden kan befaras, t.ex. vid översvämningar och ras. KSLA avstyrker därför förslaget med utökning av strandskyddet.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kerstin Niblaeus
Preses

Carl-Anders Helander
Akademisekreterare och VD